

KAPITAŁ LUDZKI
 NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

 Projekt współfinansowany przez
 Unię Europejską w ramach
 Europejskiego Funduszu
 Społecznego

UNIA EUROPEJSKA
 EUROPEJSKI
 FUNDUSZ SPOŁECZNY

Nazwa przedmiotu		Kod ECTS	
Praca z rękopisem i starodrukiem słowiańskim		8.0.14492	
Nazwa jednostki prowadzącej przedmiot			
Zakład Sławistyki i Studiów Bałkańskich			
Studia			
wydział	kierunek	poziom	pierwszego stopnia
Wydział Filologiczny	Sławistyka	forma	stacjonarne
		moduł	językoznawczo-kulturoznawcza
		specjalnościowy	
		specjalizacja	wszystkie
Nazwisko osoby prowadzącej (osób prowadzących)			
mgr Marek Włodkowski; mgr Ewelina Chacia; dr hab. Artur Bracki, profesor uczelni			
Formy zajęć, sposób ich realizacji i przypisana im liczba godzin		Liczba punktów ECTS	
Formy zajęć		3	
Konwersatorium		30 godzin - aktywny udział w zajęciach;	
Sposób realizacji zajęć		30 godzin - samodzielna lektura literatury przedmiotu;	
zajęcia poza pomieszczeniami dydaktycznymi UG, zajęcia w sali dydaktycznej		15 godzin - przygotowanie do zaliczenia i zaliczenie.	
Liczba godzin		RAZEM: 70 godzin = 3 ECTS.	
Konwersatorium: 30 godz.			
Termin realizacji przedmiotu			
2024/2025 letni			
Status przedmiotu		Język wykładowy	
- fakultatywny (do wyboru) - obowiązkowy		polski	
Metody dydaktyczne		Forma i sposób zaliczenia oraz podstawowe kryteria oceny lub wymagania egzaminacyjne	
- Wykład konwersatoryjny - Wykład problemowy - Zajęcia w Dziale Zbiorów Specjalnych – Biblioteka UG i Biblioteka Gdańskiej PAN		Sposób zaliczenia	
		Zaliczenie na ocenę	
		Formy zaliczenia	
		zaliczenie ustne	
		Podstawowe kryteria oceny	
		Student zalicza z wynikiem pozytywnym dany przedmiot w semestrze 4. na podstawie: <ul style="list-style-type: none"> • czynnego udziału w zajęciach jako wyniku przygotowania zalecanej lektury – 40%; • kolokwium ustne, które obejmuje zakres materiału ujęty w treściach programowych. Wymagana będzie znajomość wybranych pozycji spośród literatury przeznaczonej do samodzielnego czytania. Do kolokwium student przygotowuje się w czasie przeznaczonym na lekturę własną oraz na bieżąco, przygotowując się do zajęć – 60%.	
Sposób weryfikacji założonych efektów uczenia się			

zakładany efekt uczenia się	czynny udział w zajęciach	kolokwium ustne
	Wiedza	
K_W06	+	+
K_W12	+	+
	Umiejętności	
K_U08	+	+
	Kompetencje społeczne	
K_K01	+	+
K_K03	+	+
K_K04	+	+

Określenie przedmiotów wprowadzających wraz z wymogami wstępnymi

A. Wymagania formalne

Wybór specjalności językoznawczo-kulturoznawczej, pozytywnie zaliczone kursy następujących przedmiotów: język staro-cerkiewno-słowiański, podstawy języka łacińskiego, podstawy języka greckiego.

B. Wymagania wstępne

Student powinien posiadać znajomość systemu gramatycznego oraz alfabetów (głagolica, cyrylica) tekstów tzw. kanonu języka scs.; powinien też mieć dobrą orientację w zakresie najstarszej historii, kultury piśmienniczej zwłaszcza Słowian Południowych ze świadomością ich silnego zakorzenienia w tradycji śródziemnomorskiej.

Cele kształcenia

Student zapoznaje się z podstawowymi założeniami paleografii cerkiewnosłowiańskiej. Potrafi rozpoznać zewnętrzne cechy lokalnych redakcji cerkiewnosłowiańskich (zwłaszcza południowsłowiańskich). Student dostrzega specyfikę badań tekstologicznych manuskryptów i starodruków. Będzie umiał skorzystać z zamieszczonego w ich edycjach aparatu krytycznego.

Treści programowe

Słowiańska książka rękopiśmienna. Materiały pisarskie, znaki wodne, format, składki, oprawa, znaki proveniencyjne, ga-tunki (zwłaszcza piśmiennictwa w języku scs oraz cerkiewnosłowiańskim). Znaczenie tzw. palimpsestów słowiańskich. Pismo (od ustawu do skoropisu) – elementarne podstawy wiedzy z zakresu paleografii cerkiewnosłowiańskiej. Specyfika cerkiewno-słowiańskich redakcji lokalnych – bułgarskiej, chorwackiej, serbskiej, ruskiej. Znaczenie i rola średniowiecznych skrytoriów i szkół piśmienniczych (klasztory słowiańskie na górze Athos – Chilendarski, Zografski, Pantalejmona; najstarsze centra piśmiennicze w Plisce, Presławiu, Ochrydzie, Tyrnowie, Korčuli, Studenicy, Žiży, Splicie, Dubrowniku, na wyspach Zatoki Kvarnerskiej. Problem autorstwa tekstów średniowiecznych. Powstanie nowego systemu kopiowania rękopisów w związku z utworzeniem pierwszych europejskich uniwersytetów. Rękopis a druk – najstarsze słowiańskie (głagolickie i cyryliczne) teksty drukowane. Znaczenie wynalazku Gutenberga. Inkunabuły – między kulturą książki rękopiśmiennej a drukowanej. Atrybuty wspólne dla inkunabuły i rękopisu: kolofon, impressum, zdobnictwo ręczne (rubrykowanie, inicjały, iluminacje, miniatury), abrewiatury, ligatury, kroje czcionek naśladowujące pismo ręczne, kustosze. Najstarsze druki cerkiewnosłowiańskie – znaczenie działalności Szwajpolta Fiola, jeromonacha Makarija (ewentualnie Franciszka Skoriny, Iwana Fiodorowa). Najstarsze południowsłowiańskie druki głagolickie – Misal po zakonu rzymskiego dwora (1483 r.) – prawdopodobnie z drukarni na Kosinju, działalność Blaža Baromicia w chorw. Senju, znaczenie typografii zagranicznych (zwłaszcza weneckich). Podstawowe pojęcia tekstologii i krytyki tekstu. Zapoznanie studenta z elementarnymi zasadami edytorstwa manuskryptów i starodruków słowiańskich – specyficzna konstrukcja aparatu krytycznego zamieszczonego w edycji tekstu. Przybliżenie takich pojęć jak: interpolacja, koniektura, filiacja tekstów, stylometria, amplifikacja, kontaminacja, obelos (pot. krzyż filologów), podstawa wydania, warianty tekstu, kolacjonowanie tekstu. Prezentacja wybranych edycji zabytków kanonu staro-cerkiewno-słowiańskiego, tekstów cerkiewnosłowiańskich oraz staropolskich – ze zwróceniem uwagi studenta na sposoby ich transkrypcji oraz transliteracji, charakter zamieszczonych symboli, skrótów, przypisów, etc.

Wykaz literatury

A. Literatura wymagana do ostatecznego zaliczenia zajęć (zdania egzaminu):

A.1. Literatura konieczna do zaliczenia zajęć:

- W. Budziszewska, Rękopisy południowsłowiańskie w zbiorach specjalnych Biblioteki Narodowej w Warszawie, [w:] „Rocznik Słowiański” 30, 1969.
- Codex Marianus Glagoliticus. Edidit V. Jagić, Graz 1960 (przedruk z wydania berlińskiego z 1883 r.); L. W. Czieriepnin, Russkaja paleografija, Moskwa 1956.
- Encyklopedia wiedzy o książce, Wrocław-Warszawa-Kraków 1971.
- CH. Kodov, B. Rajkov, S. Kożucharov, Opis na slawjanskite rykopisi v bibliotekata na Zografskija manastir v Sveta gora, t. I, Sofija 1985.
- R. Loth, Podstawowe pojęcia i problemy tekstologii i edytorstwa naukowego, Warszawa 2006.
- L. Moszyński, Polskie głagolitika, [w:] Zeszyty Naukowe Wydziału Humanistycznego UG, Słowistyka Nr 3, Gdańsk 1982.
- Rękopis a druk. Materiały z sesji Najstarsze druki cerkiewnosłowiańskie i ich stosunek do tradycji rękopiśmiennej (Kraków 1991), red. J. Rusek, W. Witkowski i A. Naumow, Kraków 1993 (wybrane fragmenty).
- W. N. Szczepkin, Russkaja paleografija, Moskwa 1967; Sztuka iluminacji i grafiki cerkiewnej. Katalog wystawy. Artykuły wstępne A. Kaszlej, W.

Deluga, Biblioteka Narodowa, Warszawa 1996.

- H. Szejnert, Książka drukowana XV-XVIII wieku. Zarys historyczny, Wrocław 1983; J. Trzynadłowski, Edytorstwo. Tekst, język, opracowanie, Warszawa 1983.

A.2.do studiowana samodzielnie przez studenta:

- L. Moszyński, Wstęp do filologii słowiańskiej, Warszawa 2006.
- Staroslavjanskij slovar' ((po rukopisjam X-XI vekov). Pod red. R. M. Cejtlin, R. Veczerki, E. Blagovoj, Moskva 1994.
- ks.dr A. Znosko, Słownik cerkiewnosłowiańsko-polski, Białystok 1996; U. Żydek-Bednarczuk, Wprowadzenie do lin-gwistycznej analizy tekstu, Kraków 2005.

B. Literatura uzupełniająca

- L. Bogusławski, Przygotowanie rękopisu do druku, Warszawa 1951.
- E. F. Karskij, Slavjanskaja kirillovskaja paleografija, Leningrad 1928.
- Kirchenslavische Chrestomathie von Dr. W. Vondrak, Göttingen 1910.
- D. S. Lichaczow, Tiekstologija, Leningrad 1983.
- D. Medaković, Grafika srpskih štamparih knjiga XV-XVIII veka, Beograd 1958.
- O. Narbutt, Historia i typologia ksiąg liturgicznych bizantyjsko-słowiańskich. Zagadnienia identyfikacji według kryterium treściowego, Warszawa 1979.
- A. E. Tachiaos, Mount Athos and the Slavic Literatures, „Cyrillicmethodianum”, IV, 1977; W. Wydra, W.R. Rzepka, Chrestomatia staropolska. Teksty do roku 1543, Wrocław 1995.
- Ja. P. Zapasko. Pamjatki kniżkowogo mystectwa. Ukrainśka rukopisna kniga, Lwiv 1995.
- A. Nator Knjiga o hrvatskoj glagoljici, Zagreb 2008.

<p>Kierunkowe efekty uczenia się</p> <p>K_W06; K_W12 K_U08 K_K01; K_K03; K_K04</p>	<p>Wiedza</p> <p>K_W06; K_W12 Student:</p> <ul style="list-style-type: none"> • opanował elementarną terminologię specjalistyczną z zakresu językoznawstwa paleoslawistycznego oraz podstawową terminologię z zakresu humanistycznych dyscyplin pokrewnych – K_W06; • posiada podstawową wiedzę o powiązaniach dyscyplin filologicznych z dyscyplinami niezbędnymi dla poszerzania wiedzy – problemy najstarszego piśmiennictwa słowiańskiego widzi w szerokim kontekście historyczno-kulturowym Śródziemnomorza; widzi konieczność korzystania z osiągnięć takich dyscyplin jak: historia, historia sztuki, archeologia etc. – K_W12. <p>Umiejętności</p> <p>K_U08 Student:</p> <ul style="list-style-type: none"> • potrafi wyszukiwać, oceniać, analizować i twórczo wykorzystywać informacje pochodzące z różnych źródeł pisanych i mówionych. <p>Kompetencje społeczne (postawy)</p> <p>K_K01; K_K03; K_K04 Student:</p> <ul style="list-style-type: none"> • potrafi pracować i współdziałać w grupie, przyjmując różne role – K_K01; • samodzielnie podejmuje i inicjuje proste zadania badawcze – K_K03; • posiada kompetencje społeczne, takie jak: komunikatywność, otwartość na odmienność kulturową, umiejętność samooceny, krytycznego myślenia, rozwiązywania problemów, określania własnych zainteresowań – K_K04.
<p>Kontakt</p> <p>marek.wlodkowski@ug.edu.pl</p>	